

**SERIA „BIBLIA IMPULSY” JAKO NOWA PROPOZYCJA
TŁUMACZENIA I KOMENTOWANIA
TEKSTÓW BIBLIJNYCH**

*Pismo [św.] można zrozumieć tylko wtedy,
kiedy się nim żyje*
Benedykt XVI, *Verbum Domini*, 47

Janusz Wilk*
Katowice

Wprowadzenie

Seria „Biblia Impulsy” jest obecnie najmłodszą propozycją wydawniczą oferowaną polskiemu czytelnikowi zainteresowanemu lekturą Biblii. Jej początki wiążą się z zamówieniem, jakie wiosną 2014 roku Wydział Duszpasterstwa Ogólnego Kurii Metropolitarnej w Katowicach złożył autorowi tych słów. Zlecenie to dotyczyło opracowania książki, która mogłaby służyć jako pamiętka dla młodych ludzi po przyjęciu przez nich sakramentu bierzmowania. Nie określono jednak, jakiego rodzaju miałyby być ta publikacja oraz jakiej tematyki miałyby dotyczyć.

Decyzja o opracowaniu Ewangelii według św. Marka była całkowicie własna. O wyborze drugiej Ewangelii przemówiły dwa argumenty: pierwszy – Ewangelia ta stanowi swego rodzaju „vademezum katechetyczne”, którego celem jest syn-

* Ks. dr hab. Janusz Wilk – prezbiter archidiecezji katowickiej. Dr hab. teologii w zakresie biblistyki. Zainteresowania naukowe: Corpus Paulinum oraz Księga Psalmów. E-mail: j.wilk@katowice.opoka.org.pl.

tetyczne ukazanie tajemnicy „Jezusa Chrystusa, Syna Boga” (Mk 1,1)¹, a drugi – jest ona najkrótszą ze wszystkich kanonicznych Ewangelii (16 rozdziałów), co dla współczesnego młodego czytelnika, który w znacznej mierze jest wychowany na lekturze nagłówków i krótkich tekstów portali opiniotwórczych i społecznościowych, nie jest bez znaczenia.

W czasie prac nad publikacją po pierwszych roboczych opiniach biblistów, duszpasterzy, a przede ludzi świeckich w różnym wieku i o różnorodnym wykształceniu pojawiła się idea przygotowania tego rodzaju komentarza do całego Nowego Testamentu. Jego adresatami mają być zarówno ludzie młodzi, jak i czytelnicy w dojrzałym wieku, ale nieposiadający biblijnego (filologiczno-teologicznego) warsztatu naukowego. „Biblia Impulsy” może być (i już jest) wykorzystywana również w szeroko rozumianym apostołacie biblijnym (kaznodziejstwo, katecheza, formacja przed przyjęciem sakramentu bierzmowania, praca w grupach, dni i konkursy biblijne)².

Tom poświęcony Ewangelii według św. Marka, do którego wstęp przygotował i przekładu z oryginału dokonał ks. dr hab. Artur Malina, prof. UŚ, a komentarz sporządził ks. dr hab. Janusz Wilk (redaktor naukowy serii), stał się wyznacznikiem dla następnych opracowań poszczególnych ksiąg.

1. Przekład z oryginału Ewangelii według św. Marka

O swoim najnowszym przekładzie Ewangelii według św. Marka ks. prof. Artur Malina³ napisał: „Przekład jest przygotowany w całości przez jednego tłumacza. W odróżnieniu od prac nad tłumaczeniem w Biblii ekumenicznej, w których przygotowywano najpierw tekst bazowy, a następnie poddawano go opracowaniu językowemu i merytorycznemu przez polonistów, biblistów i teologów, tłumaczenie BI jest przygotowane jako tekst celowy, a jedynie w pracy redakcyjnej poddane korekcie stylistycznej oraz merytorycznej (na podstawie uwag recenzentów).

W przypadku Ewangelii Marka tłumaczenie jest dokonane przez autora komentarza naukowego, który ukazał się w serii Nowy Komentarz Biblijny

¹ Por. E. Szymanek, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990, s. 31.

² Zob. K. Romaniuk, *Apostolat biblijny*, Kraków 2005, s. 105–173.

³ A. Malina, *Wypowiedź tłumacza Ewangelii wg św. Marka (Biblia Impulsy. Nowy Testament II)*, Katowice 2016 (maszynopis w archiwum autora).

(część 1: Mk 1,1–8,26)⁴. Ten komentarz zawiera tłumaczenie oddające dokładnie możliwie wszystkie słowa i formy tekstu oryginalnego – także w porządku odzwierciedlającym w dużym stopniu sekwencję wyrazów w zdaniach greckich.

W przekładzie BI odstąpiono od tej zasady: na przykład zamiast tłumaczyć greckie równoważniki imiesłowowe przez imiesłowy przysłówkowe (przyszedłszy, ujrzawszy), wprowadzono zdania podrzędnie złożone (Gdy przyszli..., Gdy ujrzał...).

Starano się także oddać dokładnie brzmienie tekstu oryginalnego – przykłady:

- 1) Mk 1,10: *Natychmiast, gdy wstępował z wody, ujrzał rozdzierane niebios* – zamiast *niebios* *rozwarłe/otwarłe*.
- 2) W opowiadaniu o paralityku uzdrowiony znajduje się na macie oraz podnosi matę i z nią wychodzi, a nie znajduje się na łożu czy noszach ani nie dźwiga łoża czy noszy (Mk 2,1–12).
- 3) Jezus nie mówi do Piotra: *Zejdź mi z oczu, szatanie* (Mk 8,33), ale: *Idź za mną, szatanie*. Jezus nie każe odejść Piotrowi od siebie, lecz wzywa go do powrotu na miejsce wyznaczone przy powołaniu⁵.

2. Komentarz do Ewangelii według św. Marka

Zarówno w soborowej *Konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym (Dei Verbum, 22–23)*⁵, jak i w dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*⁶ zwrócono uwagę na potrzebę aktualizacji⁷ i wprowadzenia do poszczególnych kultur orędzia biblijnego, co wiąże się z „rzetelnym poszukiwaniem światła, jakie teksty [biblijne] mogą rzucić na nasze czasy”⁸. Zalecenie to stało się dominantą w planowaniu układu komentarza,

⁴ Częstochowa 2013.

⁵ *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym (Dei Verbum)*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje – dekry – deklaracje. Tekst łacińsko-polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2008².

⁶ Tłum. K. Romaniuk, Poznań 1994.

⁷ „Aktualizację można zdefiniować jako możliwy i konieczny proces odniesienia przesłania Pisma Świętego do czasów współczesnych, który przedstawia zarówno sens dosłowny tekstu biblijnego, jak i jego chrystopolityczny, kanoniczny i eklesjalny wymiar, bez manipulowania tekstem, lecz poszukujący światła, które Pismo Święte rzuca na czasy współczesne, po to, aby odmienić nasze życie zgodnie w wolę Chrystusa” – Ł. Kamiński, *Aktualizacja Pisma Świętego według dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej „Interpretacja Biblii w Kościele” jako nowy sposób odniesienia słowa Bożego do życia*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 69 (2016), nr 3, s. 211.

⁸ Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*, tłum. K. Romaniuk, Poznań 1994, IV, A.1.

który zarówno w istniejącym już opracowaniu Ewangelii wg św. Marka, jak i we wszystkich kolejnych tomach „Biblia Impulsy” otrzymał swoje miejsce na prawej stronie książki⁹.

Komentarz składa się z czterech punktów: „Lektura tekstu” (zawiera wskazania pomagające w jak najlepszej lekturze poszczególnych perykop); „Refleksja” (najczęściej nawiązuje ona do obecnych spraw społeczno-kulturowych); „Aktualizacja” (odnosi rozważany tekst do życia czytelnika) oraz „Czy wiesz, że...” (poszerza wiedzę biblijną czytelnika)¹⁰.

Nazwa całej serii wydawniczej „Biblia Impulsy” wywodzi się z typu komentarza, który w formie krótkich wskazówek – impulsów stara się wieloaspektowo wyjaśnić poszczególne perykopy danej księgi.

Trzy pierwsze jego elementy („Lektura tekstu”, „Refleksja”, „Aktualizacja”) wspierają czytelnika w trudzie podjęcia własnych przemyśleń oraz mobilizują do konkretnych działań (aspekt emocjonalno-wolitywny). Człon czwarty („Czy wiesz, że...”) dostarcza podstawowych informacji biblijno-historycznych dotyczących analizowanej perykopy (aspekt intelektualny).

Oprócz czteroaspektowego komentarza każdy wolumin „Biblia Impulsy” będzie zaopatrzone również we wstęp wprowadzający czytelnika w świat danej księgi biblijnej oraz zwięzłą bibliografię wskazującą nie tylko na źródła i pomoce, z których korzystał autor opracowania, ale również umożliwiającą poszerzenie biblijnych zainteresowań odbiorcy. Tam, gdzie dana księga na to pozwala, zostanie ponadto przygotowana mapa, zgodnie z kanonami graficznymi wyznaczonymi w publikacji Ewangelii wg św. Marka¹¹.

3. Opinie recenzentów oraz cenzora dotyczące opracowania Ewangelii wg św. Marka w serii „Biblia Impulsy”

Tekst tłumaczenia oraz komentarz Ewangelii wg św. Marka otwierający serię „Biblia Impulsy” zostały poddane ocenie dwóch recenzentów wydawniczych: biblisty – ks. prof. dr. hab. Dariusza Koteckiego z Uniwersytetu Mikołaja

⁹ Por. J. Wilk, *Wtyczne dla opracowujących poszczególne księgi NT w serii „Biblia Impulsy”*, Katowice 2016 (maszynopis w archiwum autora).

¹⁰ Por. J. Wilk, *Przedmowa*, w: *Ewangelia według świętego Marka*, wstęp i przekład z oryginału A. Malina, komentarz J. Wilk, Katowice 2016, s. 5 (Biblia Impulsy. Nowy Testament II).

¹¹ Zob. tamże, s. 212.

Kopernika w Toruniu oraz specjalisty z zakresu katechetyki – ks. dr. hab. Jana Kochela, profesora Uniwersytetu Opolskiego. Obydwaj profesorowie wydali pozytywne recenzje.

Ks. prof. Dariusz Kotecki napisał m.in.: „Znakomite tłumaczenie tekstu Ewangelii wg św. Marka, które uwzględnia specyfikę oryginalnego tekstu Markowego; nie powtarza błędów, które można spotkać w wielu współczesnych tłumaczeniach (...).

Sam komentarz odpowiada na pytanie, które stawia w swojej narracji Ewangelista Marek «Kim jest Jezus» i «Co to znaczy żyć po chrześcijańsku». Refleksja ogólna w formie pytań bardzo dobrze wprowadza do lektury poszczególnych perykop ewangelicznych, zachęcając do szukania odpowiedzi w tekście.(...).

Cała publikacja na pewno będzie wielką pomocą nie tylko dla ludzi młodych w odkrywaniu Ewangelii wg św. Marka¹².

Katechetyk ks. prof. Jan Kochel w następujący sposób podsumował swoją recenzję: „Istotnym rysem prezentowanej pracy jest jej wymiar praktyczny i formacyjny. Autor komentarza, analizując fragmenty Ewangelii, konsekwentnie pokazuje, w jaki sposób mogą być one zastosowane w animacji biblijnej duszpasterstwa i formacji duchowej młodzieży (np. osobistej i wspólnotowej praktyce *lectio divina*; por. VD 72–75). W ten sposób książka staje się pomocą (inspirowaną) dla nauczycieli, wychowawców, katechetów, animatorów grup (kręgów) biblijnych i kierowników duchowych, podpowiadając im rodzaj przyjęcia i zastosowania określonych rozwiązań. Pozostaje też wierna zasadzie wyrażonej przez średniowiecznych mistrzów duchowości: *Contemplari et contemplata aliis tradere* («Kontemplować i owoc tej kontemplacji przekazywać innym»)¹³”.

Przed nadaniem publikacji imprimatur Kuria Metropolitarna w Katowicach wyznaczyła cenzora, którym został ks. dr Maciej Basiuk (wykładowca przedmiotów biblijnych na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach). W piśmie opiniującym tłumaczenie i komentarz Ewangelii wg św. Marka w serii „Biblia Impulsy” stwierdził on: „Recenzowana pozycja będzie cennym wkładem w popularyzację Pisma św. wśród wiernych. Swoim charakterem różni

¹² D. Kotecki, *Recenzja Wydawnicza Ewangelii według św. Marka, wstęp i przekład z oryginału A. Malina; komentarz J. Wilk*, Toruń 2016 (maszynopis w archiwum autora).

¹³ J. Kochel, *Recenzja Wydawnicza Ewangelii według św. Marka, wstęp i przekład z oryginału A. Malina; komentarz J. Wilk*, Opole 2016 (maszynopis w archiwum autora). Zob. także recenzję książki *Ewangelia według świętego Marka*, wstęp i przekład z oryginału A. Malina; komentarz J. Wilk, Katowice 2016, ss. 215 (Biblia Impulsy. Nowy Testament II), którą przygotował ks. J. Kochel w: http://www.ssb24.pl/warto_przeczytac,209 (dostęp: 1.10.2016).

się ona od innych dostępnych komentarzy. Może być wykorzystana zarówno podczas indywidualnej lektury, jak również jako pomoc do prowadzenia spotkań w małych grupach gromadzących się na rozważaniu Biblii¹⁴.

Wszystkie te recenzje potwierdziły słusność przekładu oraz nowej formy komentarza do Ewangelii według św. Marka, wskazując zarówno na fachowość tłumaczenia tekstu oraz nowatorską formę komentarza. Żywić należy nadzieję, że recenzenci i cenzorzy kolejnych tomów serii „Biblia Impulsy” będą mogli napisać również pozytywne recenzje.

4. Perspektywy serii „Biblia Impulsy”

Na całą serię „Biblia Impulsy” będzie składało się dziewiętnaście woluminów poświęconych pismom Nowego Testamentu. Ich układ zaprezentowano w tabeli.

Numer tomu	Księgi Nowego Testamentu
I.	Mt
II.	Mk
III.	Łk
IV.	J
V.	Dz
VI.	Rz
VII.	1 Kor
VIII.	2 Kor
IX.	Ga
X.	Ef
XI.	Flp
XII.	Kol, Flm
XIII.	1–2 Tes
XIV.	1–2 Tm, Tt
XV.	Hbr
XVI.	Jk
XVII.	1–2 P, Jud
XVIII.	1–3 J
XIX.	Ap

¹⁴ M. Basiuk, *Recenzja cenzora Ewangelii według św. Marka, wstęp i przekład z oryginału, A. Malina; komentarz J. Wilk*, Tychy 2016 (kopia w archiwum autora).

W późniejszym czasie zostanie podjęta decyzja, czy w analogiczny sposób będą opracowane przynajmniej niektóre księgi Starego Testamentu.

Aktualnie grono osób opracowujących poszczególne księgi Nowego Testamentu tworzą następujący polscy bibliści¹⁵: bp prof. dr hab. Zbigniew Kiernikowski; ks. dr Piotr Kot; ks. dr Marcin Kowalski; ks. dr hab. Józef Kozyra; ks. dr Tomasz Kusz; ks. dr Dawid Ledwoń; ks. dr hab. Artur Malina, prof. UŚ; ks. dr Marcin Moj; dr Anna Rambiert-Kwaśniewska; ks. prof. dr hab. Mariusz Rosik; dr Beata Urbanek, ks. dr hab. Janusz Wilk; ks. dr hab. Zdzisław Żywica, prof. UWM. Zespół ten nie jest jeszcze kompletny.

Wydawcą pierwszego woluminu w serii „Biblia Impulsy” jest Instytut Gość Media. Wydawcą kolejnych tomów będzie Księgarnia św. Jacka w Katowicach. Planowane jest wydawanie czterech woluminów rocznie.

Podsumowanie

Obecnie pomimo kryzysu czytelnictwa Biblia to wciąż jedna z najczęściej kupowanych, ale niekoniecznie czytanych, publikacji. Istnieje nawet powiedzenie, że Biblia to „bestseller pozbawiony czytelników”¹⁶. Warto uczynić wszystko, aby ziarna Słowa Bożego docierały do gleby ludzkiego serca, a następnie wzrastały w niej i przynosiły owoc obfity. „Biblia Impulsy” jest tego najnowszą próbą.

Bibliografia

- Basiuk M., *Recenzja cenzora Ewangelii według św. Marka, wstęp i przekład z oryginału, A. Malina; komentarz J. Wilk*, Tychy 2016 (kopia w archiwum autora).
- Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska Verbum Domini*, Katowice 2010.
- Ewangelia według świętego Marka*, wstęp i przekład z oryginału A. Malina; komentarz J. Wilk, Katowice 2016 (Biblia Impulsy. Nowy Testament II).
- Kamiński Ł., *Aktualizacja Pisma Świętego według dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej „Interpretacja Biblii w Kościele” jako nowy sposób odniesienia słowa Bożego do życia*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 69 (2016), nr 3, s. 197–215.

¹⁵ Wszyscy są członkami Stowarzyszenia Biblistów Polskich – zob. „Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Biblistów Polskich” 14 (2017), red. H. Witczyk.

¹⁶ Cytat za: K. Romaniuk, *Apostolat biblijny...*, s. 102.

- Kochel J., recenzja książki *Ewangelia według świętego Marka*, wstęp i przekład z oryginału A. Malina; komentarz J. Wilk, Katowice 2016, ss. 215 (Biblia Impulsy. Nowy Testament II), http://www.ssb24.pl/warto_przeczytac,209 (dostęp: 1.10.2016).
- Kochel J., *Recenzja Wydawnicza Ewangelii według św. Marka, wstęp i przekład z oryginału A. Malina; komentarz J. Wilk*, Opole 2016 (maszynopis w archiwum autora).
- Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym (Dei Verbum)*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje – dekryty – deklaracje. Tekst łacińsko-polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2008², s. 540–563.
- Kotecki D., *Recenzja Wydawnicza Ewangelii według św. Marka, wstęp i przekład z oryginału A. Malina; komentarz J. Wilk*, Toruń 2016 (maszynopis w archiwum autora).
- Malina A., *Ewangelia według św. Marka 1,1–8,26. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Częstochowa 2013 (Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament II/1).
- Malina A., *Wypowiedź tłumacza Ewangelii wg św. Marka (Biblia Impulsy. Nowy Testament II)*, Katowice 2016 (maszynopis w archiwum autora).
- Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*, tłum. K. Romaniuk, Poznań 1994.
- Romaniuk K., *Apostolat biblijny*, Kraków 2005.
- Romaniuk K., *Wypowiedź tłumacza Ewangelii wg św. Marka (Biblia Impulsy. Nowy Testament II)*, Katowice 2016 (maszynopis w archiwum autora).
- Szymanek E., *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990.
- Wilk J., *Przedmowa*, w: *Ewangelia według świętego Marka*, wstęp i przekład z oryginału A. Malina, komentarz J. Wilk, Katowice 2016 (Biblia Impulsy. Nowy Testament II), s. 5.
- Wilk J., *Wytyczne dla opracowujących poszczególne księgi NT w serii „Biblia Impulsy”*, Katowice 2016 (maszynopis w archiwum autora).
- „Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Biblistów Polskich”, 14 (2017), red. H. Witczyk.

SERIA „BIBLIA IMPULSY” JAKO NOWA PROPOZYCJA TŁUMACZENIA I KOMENTOWANIA TEKSTÓW BIBLIJNYCH

Streszczenie

Artykuł prezentuje najnowszy polski projekt tłumaczenia i komentarza ksiąg Nowego Testamentu, który otrzymał nazwę „Biblia Impulsy”. Nazwa ta wywodzi się z typu komentarza, który w formie krótkich wskazówek – impulsów – stara się wieloaspektowo wyjaśnić poszczególne perykopy danej księgi.

„Księgą typiczną” dla całej serii jest tom poświęcony Ewangelii według św. Marka (Katowice 2016), w którym wstęp przygotował i przekładu z oryginału dokonał ks. Artur Malina, a komentarz sporządził ks. Janusz Wilk, będący równocześnie redaktorem naukowym serii.

Słowa kluczowe: „Biblia Impulsy”, tłumaczenie, komentarz, aktualizacja Pisma św.

‘THE NEW BIBLE IMPULSES’ SERIES AS A NEW PROPOSAL TO TRANSLATE AND COMMENT BIBLICAL TEXTS

Summary

The paper presents the latest polish project of translation and comment of Books of The New Testament which got the name “The Bible Impulses”. This name comes from the type of the comment that in form of short pointers - impulses tries to explain in multifaceted ways the precise pericope of the given book.

For the whole series ‘the Typify Book’ is the volume devoted to the Gospel according to Saint Mark (Katowice 2016), where as well the introduction as the translation from the original were made by priest Artur Malina, and the comment was prepared by priest Janusz Wilk, who is as well the general editor.

Keywords: “The Bible Impulse”, translation, comment, actualization of the Holy Bible

Translated by Patrycja Tomaszewska